

לפרשת ויחי – תשע"ג

המחלה, הפרידה והפטירה

עו"ד יוסי שטח

הפרשה נקראת ויחי, אך היא עוסקת במחלתו, פרידתו, פטירתו וקבורתו של יעקב אבינו עליו השלום ומקדישה לכך פרק שלם בפרשה. אלה נושאים מרגשים ועמוקים ומהם ניתן ללמוד דברים רבים ויפים לימינו.

מחלה, מצוות ביקור חולים:

"ויאמר ליוסף הנה אביך חולה...ויגד ליעקב ויאמר הנה בנך יוסף בא אליך ויתחזק ישראל וישב על המטה".

המלה חולה מופיעה כאן בפעם הראשונה בתורה. מצוות ביקור חולים אינה מוזכרת בתורה. היא נלמדת על דרך הרמז והדרש. על אברהם אבינו נאמר בפרשת וירא: "וירא אליו ה' באלני ממרא והוא יושב פתח האהל כחם היום" מפרש רש"י, כמובא בגמרא בב"מ ובסוטה: "וירא אליו לבקר את החולה..אמר ר' חנינא יום שלישי היה למילתו ובא הקב"ה ושאל בשלומי". מכאן למדו חז"ל מקור ראשון למצוות ביקור חולים: שהיא אחת הדרכים לקיום מצוות והלכת בדרכיו. "דתניא רב יוסף והודעת להם..את הדרך ילכו בה – ילכו זה ביקור חולים" (בב"מ ל"ב). מקורות אחרים למצוות ביקור חולים: "ואהבת לרעך כמוך" אומר הרמב"ם: "מצוות עשה של דבריהם לבקר חולים". ביקור חולים היא את הדרכים לקיים מצווה זו (רמב"ם, הלכות אבל יד,א). מקור נוסף: "ועשית הישר והטוב בעיני ה'", לפי הרמב"ן מצווה זו כוללת מצוות ביקור חולים.

שני דברים אנו למדים בעניין זה בפרשתנו א. קיום מצוות ביקור חולים- כששומע יוסף שאביו חולה הוא בא לבקרו עם שני בניו. ב. כוחה של מצוות ביקור חולים. בסוף הביקור כתוב "ויתחזק ישראל וישב על המטה".הגמרא אומרת בנדרים לט "אמר רבי אחא בר חננא כל המבקר את החולה כאילו נוטל אחד מששים בצערו" (אחד מששים ממה שנשאר מהחולי). רמז לכך אנו רואים בפרשתנו. לפני הביקור נאמר: "הנה אביך חולה" הנה – ששים בגימטריא ואילו בסוף הביקור נאמר: "וישב ישראל על המטה – המטה חמישים ותשעה) ששים חסר אחד- לכן אמרו נוטל אחד חלקי ששים).

הרמב"ם מפרט את דיני מצוות ביקור חולים בהלכות אבל יד: מצווה היא על הכל, אפילו גדול מבקר קטן, מבקרים פעמים הרבה ביום ובלבד שלא יטריח,אין מבקרים חולה אלא מהיום השלישי ואם הכביד החולה – מבקרים מיד, מבקרים בעת שאין מתעסקים בצרכי החולה, אין מבקרים חולה שהביקור קשה לו,לא יושבים על מיטת חולה או גבוה ממנו (שכינה למראשותיו)ומבקשים עליו רחמים (תפילה).

פטירתו והסתלקותו של אדם מן העולם:

"ויקרבו ימי ישראל למות". מדגיש המדרש רבא שיעקב נקרא כאן בתואר הנכבד- ישראל אך גם עם התואר הנכבד ביותר אין אדם חי לנצח. בהפטרה נאמר "ויקרבו ימי דוד למות"- גם דוד מגיע לסוף ימיו והכתוב אינו מציין שהוא מלך, ללמדך, שבעניין זה אין הבדל בין מלך לבין כל אדם. הכל הולכים בדרך כל אדם. ויחי- אמרו חז"ל מכאן שצדיקים נקראים במיתתם חיים.

בזוהר בפרשת ויחי מובא ששלושים יום אדם לפני פטירתו נשמתו חסרת מנוחה. מרגיש משהו. ויקרבו ימי ישראל למות – אמר ר' יוסי, כאשר מתקרבים ימיו של אדם למות, שלושים יום קודם מכריזים עליו בעולם... אמר ר' יהודה אותם שלושים יום- צלמו של אדם נחשך".

כאשר חש יעקב אבינו שיומו קרב הוא קורא ליוסף בנו ומבקש לקוברו עם אבותיו בא". לאחר מכן נאמר :

"ויקרא יעקב אל בניו ויאמר היאספו ואגידה לכם "

"ויברך אותם.. ויצו אותם קיברו אותי אל אבותי אל המערה. (מכאן עמדו חז"ל על מעלת הקבורה בא"י)".

"ויכל יעקב ויאסף רגליו אל המטה ויגוע ויאסף אל עמיו".

דברים מרגשים. יש כאן פרידת אדם מיקריו לפני פטירתו, עם השלמה, עם ברכה לצאצאים, יש כאן הסתלקות שליוה ורגועה מן העולם הזה .

זוהי גישת הפסיכולוגיה והפסיכיאטריה כיום. שטוב לאדם חולה סופני להיפרד בזמן מקרוביו, להשלים עמם, טוב לו וטוב לילדיו שישמעו דברי חיבה אהבה וברכה, כך הוא הולך לעולמו בשלוות נפש, כך גם קל לצאצאיו להמשיך אחריו בשקט פנימי.

ועוד דבר, רוב חייו של יעקב היו חיי צער, מאבקו עם עשיו ועם בנו אליפז, סבלותיו מלבן וצערו על היעלמות יוסף. לא בכדי מדבר הכתוב על שני חיי יעקב. "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה" - אלה היו שנות חייו הטובות של יעקב שחי ליד בנו יוסף שנמצא במעמד רם במצרים. ילקוט מעם לועז עומד על כך שיעקב אבינו זכה לראות צאצאים רבים "שלושים ריבוא מזרעו".

הנה אדם בא לעולם, עושה שימיו יהיו מלאים בעשייה, מקים משפחה, משאיר המשכיות של צאצאים ונאסף לבית אבותיו. בדרך, ישנם קשיים וצער. על דרך הקבלה, ששמעתי מאבי וסבי עליהם השלום, על אדם לקבל הטוב והרע (לברך על הטובה והרעה ולומר "גם זו לטוב") ולהתמודד עם הרע. אדם מתמודד עם הרע, עם יצר הרע. אותו צריך להפוך לרע (בצירה).

אדם מתמודד עם הרוע שבעולם, עם ה"סטרא אחרא", עם השטן, וזה קשה מאד כי הם ערמומים, אבל זהו התיקון שכל אדם עושה בעולמו :

א. על ידי התמודדות הקשה עם הרוע כדי להכשילו

ב. על ידי הגברת החסד כי עולם חסד יבנה. כל יהודי לפי יכולתו ומעלתו, כל יהודי, כי בכל יהודי יש ניצוץ אלוקי.

ונסיים בכי טוב : מי יתן ויתגשמו בנו ובימינו ברכות יעקב אבינו עליו השלום .